

КРЫЧАЛКА – ДЫНАМІЧНЫ ЖАНР СУЧАСНАГА ГАРАДСКОГА ФАЛЬКЛОРУ

Даследаванні фалькларыстаў скіраваныя ў асноўным на традыцыйны фальклор, вывучэнне ж сучаснага гарадскога фальклору носіць фрагментарны характар. Найбольш грунтоўны зборнік, прысвечаны гэтай тэме, – «Современный городской фольклор», выдадзены Расійскім гуманітарным універсітэтам у 2003 годзе ў Маскве. Але і ў ім на некаторыя жанры не звернута належнай увагі. Сярод такіх жанраў – крычалка. Мне хацелася б на аснове матэрыялаў, сабраных падчас фальклорнай практыкі, даказаць прыналежнасць крычалкі да фальклорных жанраў, падкрэсліць актуальнасць вывучэння гэтай з’явы і разгледзець асноўную, на мой погляд, рысу крычалкі – дынамізм.

Я буду разглядаць крычалкі фанатаў хакейнага клуба «Дынама-Мінск», бо і сама наведваю матчы каманды, а таксама таму, што менавіта хакейныя крычалкі найлепш адпавядаюць абранай тэме.

Хацелася б адзначыць, што запісваць крычалкі даволі складана. Па-першае, яны звязаныя з абрадам. Так, запісанае слова «Динамо» скажа не шмат, а калі апісаць, што пасля двух удараў у барабан фанаты робяць хлапок над галавой і крычаць першы склад – «*Ди*», пасля паўзы барабаншчык зноў робіць два ўдары, і фанаты крычаць «*На*», пасля паўзы і яшчэ двух удараў чутно шматгалосае «*Мо*», а потым паступова паўзы паміж складамі скарачаюцца, пакуль не раздаюцца толькі хаатычныя апладысменты, то тады можна адчуць атмасферу, якую стварае на арэне крычалка. Па-другое, для крычалак характэрная варыятыўнасць, у тым ліку абрадавая варыятыўнасць. То бок, слова «Динамо» прыдзецца запісаць тройчы. Бо гэтую кароткую крычалку можа суправаджаць абрад, апісаны вышэй, слова можа проста паўтарацца з выразным выдзяленнем складоў («*Ди-на-мо, Ди-на-мо*») альбо суправаджацца трыма хлапкамі пасля хутка вымаўленай назвы клуба.

Разглядаючы праблему запісвання крычалак, мы сутыкнуліся таксама з дзвюма рысамі, якія дазваляюць аднесці гэты жанр да фальклорных: сінкрэтызм і варыятыўнасць. У далейшым будзем таксама звяртаць увагу на такія рысы, каб пераканаць у фальклорнасці крычалак тых, хто скептычна ставіцца да такой фанларыстыкі (ад англ. fan lore – фанацкая мудрасць).

Цяпер звернемся да паняцця дынамізму крычалкі. Яго можна разглядаць у трох значэннях.

Мы ведаем, што традыцыйны фальклор суправаджае чалавека ўсё жыццё. Але адзін даследчык не можа прасачыць, як гэта адбываецца ў жыцці, канкрэтнай асобы, вымушаны ствараць агульную, сярэднестатыстычную карціну. А для фаната матч – гэта таксама жыццё, якое разгортваецца за дзве гадзіны, а разам з ім і ўвесь комплекс крычалак. Існуюць крычалкі пачатку матча, звычайна яны простыя, іх лёгка паўтараць усім заўзятарам, напрыклад, «*Ди-на-мо, Ди-на-мо*». Суправаджаецца асаблівай крычалкай гульня ў

большасці («Хэй, хэй! Гол, “Динамо”, гол, “Динамо”»), ёсць спецыяльныя крычалкі для нервовай канцоўкі («Верым, можам, пераможам» альбо «Верим в команду») і нават для пераможнай канцоўкі ў гасцявым матчы («Мы приехали, чтобы победить»). Такім чынам, першае разуменне дынамізму – гэта хуткасць разгортвання ўсяго комплексу крычалак.

Дынамізм мае і кожная асобная крычалка. Ён праяўляецца ў рытме, у тым, што крычалка часта складаецца з аднаго слова ці кароткага выразу, які паўтараецца, што дае магчымасць перарваць крычалку ў напружаны момант гульні. І менавіта пры разглядзе ўнутранага дынамізму лепш звяртацца да хакейных крычалак, бо, напрыклад, футбол – гульня не настолькі хуткая, таму ад футбольных фанатаў можна пачуць цэлыя песні.

І нарэшце разгледзім дынамізм узнікнення і распаўсюджвання крычалак. Найперш трэба адзначыць, што крычалкі – безумоўна народныя творы. Доказам таму – старонка, прысвечаная падтрымцы каманды на форуме заўзятараў. Некаторыя прапаноўвалі аўтарскія крычалкі. На матчы можна ўпэўніцца, што ні адна з іх не функцыянуе. Такім чынам, народнасць – яшчэ адна рыса, якая дазваляе аднесці крычалкі да фальклору.

Вельмі хутка крычалкі становяцца агульнавядомымі. Традыцыйны фальклор яднаў жыхароў вёскі ў адзіным творчым акце. Сучасныя гараджане таксама адчуваюць патрэбу ў падобнай кансалідацыі. І яна адбываецца сучаснымі гарадскімі тэмамі, дзякуючы гарадскому фальклору, у тым ліку простым, лёгкім крычалкам.

Памятаю, як перад адкрыццём «Мінск-арэны» на тым жа заўзятарскім форуме прапаноўвалі змяшчаць тэкст крычалак на экране. Праз некалькі месяцаў пытанне перастала разглядацца, бо заўзятары хутка вывучылі крычалкі, і мара фан-клуба, каб пятнаццацітысячная «Мінск-арэна» паўтарала ўсе крычалкі, стала явай. Такім чынам, адзначаем яшчэ адну фальклорную рысу крычалак – існаванне ў вуснай форме.

Дынамізмам адзначаецца таксама запаўненне лакунаў. Калі для гульні ў большасці ўжо даўно існавалі крычалкі (звычайна «Шайбу! Шайбу!» альбо «Хэй, хэй! Гол, “Динамо”, гол, “Динамо”»), то падчас гульні ў меншасці заўзятарам для выражэння пачуццяў даводзілася карыстацца хаатычнымі выклічнікамі. Але народная творчасць запаўняе падобныя прабелы, і ўжо з паўгода можна пачуць крычалку: «Оле-ола! Защищай свои цвета! Оле-ола! За “Динамо” мы всегда».

І калі дынамізм крычалак у першых двух разуменнях не знікне, пакуль будзе існаваць хакей, то за дынамізмам узнікнення і распаўсюджвання крычалак трэба назіраць у час станаўлення каманды, у час з’яўлення культу каманды ў горадзе, краіне. За тры гады колькасць аматараў хакея, што наведваюць матчы «Дынама», павялічылася да пятнаццаці тысяч. І гэтыя тры гады сталі часам фарміравання адметнага сучаснага фальклору. Хацелася б, каб такі тыпова фальклорны жанр, як крычалка, даследаваўся актыўней. Магчыма, аналіз прычынаў, спосабаў і сродкаў яго імклівага развіцця дапаможа і пры вызначэнні генезісу жанраў традыцыйнага фальклору.

